

Τμήμα Φιλοσοφίας

Εισαγωγή στις επιστήμες της Εκπαίδευσης

Αντιγόνη Ντόκα

ΕΔΙΠ

Η παιδαγωγική επιστήμη

Να αναπτύσσεις δίχως να ξεριζώνεις, να εμπλουτίζεις δίχως να ακρωτηριάζεις, να προωθείς τις οικουμενικές αξίες του πολιτισμού δίχως να αγνοείς τον πλούτο και την αξία των τοπικών πολιτισμών, να δημιουργείς ένα ολοκληρωμένο άτομο που να μπορεί να συμμετάσχει ενεργά στην οικοδόμηση του αυριανού κόσμου [...] αυτές θα πρέπει να είναι οι κατευθυντήριες γραμμές μιας εκπαίδευσης για την οποία αξίζει τον κόπο να αγωνιστούμε.

Gaston Mialaret

Η παιδαγωγική επιστήμη

Το εγχείρημα της θεμελίωσης **μιας φιλοσοφίας της Αγωγής** θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο και ίσως χωρίς ουσιαστικό νόημα αν δεν θεωρήσουμε ότι:

- **Η μάθηση** ως διαδικασία καθώς και η ένταξη του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύστημα αναφοράς συνδέονται με όλες τις θεωρήσεις της παιδαγωγικής επιστήμης εν γένει τόσο ως αφετηριακά σημεία όσο και ως επιμέρους παράμετροι
- Η προώθηση ενός ανοιχτού πλαισίου Αγωγής και Εκπαίδευσης τοποθετεί το περιεχόμενο των βασικών όρων των επιστημών της Αγωγής και της Εκπαίδευσης στην δυναμική των αλλαγών που προσδιορίζουν επιστήμες όπως η κοινωνιολογία, η ψυχολογία, η φιλοσοφία, η ανθρωπολογία κ.λ.π.

Η παιδαγωγική επιστήμη

Η διεπιστημονική και η διαθεματική προσέγγιση θεμελιώνει ίσως με τον καλύτερο τρόπο το αναγνωρισμένο δικαίωμα στην εκπαίδευση κάθε ατόμου και δίνει με ουσιαστικό τρόπο το περιεχόμενο των βασικών όρων στο πεδίο της παιδαγωγικής

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε; Διαθεματικότητα-Διεπιστημονικότητα

Διαθεματικότητα ένας σύντομος ορισμός:

Συνιστά μια πρόταση στο χώρο της γνωστικής ψυχολογίας και της παιδαγωγικής, σύμφωνα με την οποία το "προς μάθηση" αντικείμενο ορίζεται μέσα από πολύπλευρη διερεύνηση και μελέτη ενός θέματος που άπτεται πολλών γνωστικών αντικειμένων

Διεπιστημονικότητα ένας σύντομος ορισμός:

Συνιστά τον συνδυασμό δύο ή και περισσότερων κλάδων επιστημονικής γνώσης σε μία δραστηριότητα. Αναπτύσσεται πάνω από τα παραδοσιακά σύνορα μεταξύ επιστημών ή κλάδων τους ή και σχολών σκέψης. Βασικός παράγοντας για την υπέρβαση αυτή είναι η εμφάνιση νέων αναγκών

Τι είδους εκπαίδευση επιθυμούμε; Διαθεματικότητα-Διεπιστημονικότητα

Διεθνής Ένωση για τη Νέα Εκπαίδευση:

- Θέτει πάντα υπό αμφισβήτηση την εκπαιδευτική κατάσταση σε συνάρτηση με έναν διαρκώς αυξανόμενο αριθμό μεταβλητών
- Ο ιδιαίτερος σκοπός της εκπαίδευσης και οι μέθοδοι της οφείλουν να αναθεωρούνται διαρκώς

Ας αφήσουμε ανοιχτή τη συμβολή της Διαθεματικότητας-Διεπιστημονικότητας κυρίως ως στάσης που θα μας βοηθήσει να αποσαφηνίσουμε τους όρους των επιστημών της Αγωγής και της Εκπαίδευσης μέσα από τα διαφορετικά πεδία αναφοράς τα οποία είναι ικανά να στηρίξουν τον οικουμενικό χαρακτήρα της Αγωγής εν γένει

Όροι αναφοράς στην εκπαίδευση

Μάθηση

Παιδαγωγική

Εκπαίδευση

Αγωγή

Παιδεία

Κατάρτιση

Διά Βίου Μάθηση

Τι είναι μάθηση

Μάθηση:

Οποιαδήποτε σχεδόν μόνιμη αλλαγή στα επίπεδα των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων

Ορισμοί για τη Μάθηση

- **Βιγκότσκι 1988:** Η μάθηση ως ενέργεια δημιουργίας καινούριων δομών και τεκμηρίωσης των παλιών
- **R. Gagné 1975:** Μάθηση είναι η διαδικασία που υποβοηθεί τους οργανισμούς να τροποποιήσουν τη συμπεριφορά τους μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και με μόνιμο τρόπο
- **Stones 1978:** Είναι μία πηγαία ενδογενής ανάγκη του ανθρώπου που εκφράζεται μάλλον από την ενδομήτρια ζωή του ανθρώπου
- **H. Remplein 1967:** Συνεχίζεται υποσυνείδητα με την γέννηση του ατόμου και εξελίσσεται μέχρι το τέλος της ζωής του όπου και τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά επηρεάζονται από τον τρόπο αλληλεπίδρασης του ανθρώπου από το περιβάλλον

Ορισμοί για τη Μάθηση

Ας σημειώσουμε ότι:

- Δεν υπάρχουν νόμοι και αρχές μάθησης που να μπορούν να διδαχθούν με πλήρη εμπιστοσύνη για το αποτέλεσμα της
- Προς το παρόν καμία θεωρία μάθησης δεν είναι δυνατόν να ερμηνεύσει όλα τα εργαστηριακά ευρήματα

Ωστόσο εν γένει μάθηση είναι:

- Η μόνιμη σχεδόν αλλαγή στη συμπεριφορά του ατόμου που είναι τόσο αποτέλεσμα εμπειρίας όσο και πράξης, συνδέεται και με βιολογικούς παράγοντες

Ορισμοί για τη Μάθηση

Ο συνδυασμός των διεργασιών καθόλη τη διάρκεια της ζωής μέσω των οποίων το όλον πρόσωπο – σώμα (γενετικό, φυσικό και βιολογικό) και νους (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, αξίες, συναισθήματα, πεποιθήσεις και αισθήσεις) βιώνει κοινωνικές καταστάσεις, των οποίων το προσλαμβανόμενο περιεχόμενο μετασχηματίζεται γνωστικά, συναισθηματικά ή πρακτικά (ή με κάθε συνδυασμό των προηγούμενων) και ενσωματώνεται στην βιογραφία του ατόμου με αποτέλεσμα ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο (ή περισσότερο έμπειρο) πρόσωπο

Peter Jarvis, 2006

Θεωρίες της μάθησης

Πολλαπλότητα προσεγγίσεων της έννοιας της μάθησης:

- Κάθε θεωρία μάθησης είναι μια ολοκληρωμένη συστηματική άποψη για τη φύση της αλλαγής της συμπεριφοράς του ατόμου σαν αποτέλεσμα της εμπειρίας και της δράσης του ατόμου

Οι θεωρίες μάθησης είναι :

- Εννοιολογικά πλαίσια που περιγράφουν πώς απορροφάται, επεξεργάζεται και διατηρείται κατά τη διάρκεια της μάθησης η πληροφορία
- Οι γνωστικές, συναισθηματικές και περιβαλλοντικές επιρροές, καθώς και η προηγούμενη εμπειρία, προσδιορίζουν τον τρόπο κατανόησης, ή την αποδοχή ή την αλλαγή μιας στάσης ή θέσης που αφορά στην διαδικασία της μάθησης
- Δεν θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι υπάρχουν νόμοι και αρχές μάθησης που να μπορούν να διδαχθούν με απόλυτο τρόπο
- Ίσως καμία θεωρία μάθησης δεν είναι δυνατόν να ερμηνεύσει όλα τα εργαστηριακά ευρήματα

Θεωρίες μάθησης

- Κανένα αντικείμενο δεν είναι σαφώς προσδιορισμένο στην αντίληψη του νου
- Αναγκαιότητα της μάθησης προκειμένου ο άνθρωπος να ανταπεξέλθει στις εξελισσόμενες απαιτήσεις της ζωής

Θεωρίες της μάθησης

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε:

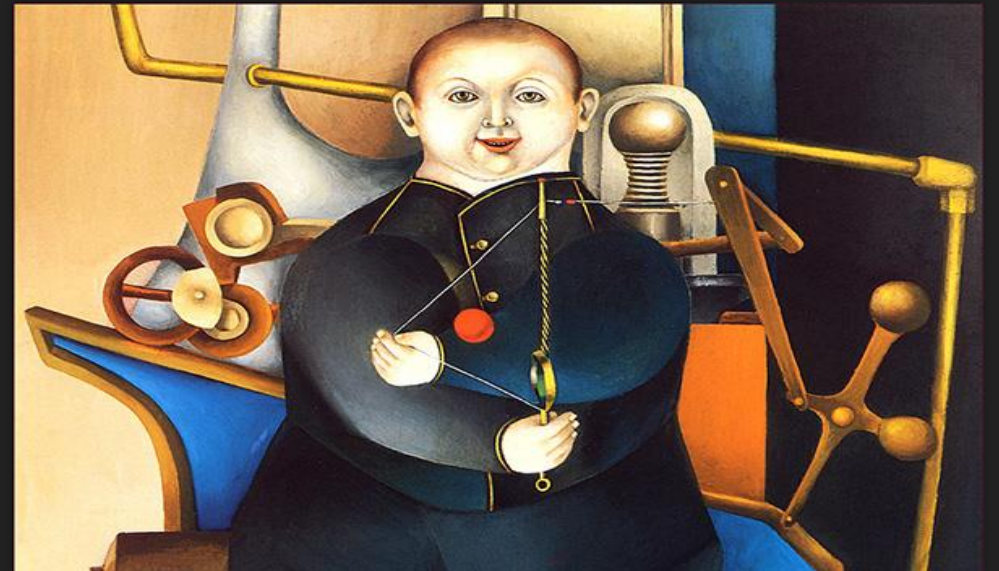
- Με τον όρο θεωρία μάθησης εννοούμε μια ολοκληρωμένη συστηματική άποψη για τη φύση της διαδικασίας μέσα από την οποία οι άνθρωποι σχετίζονται με το περιβάλλον τους με τέτοιο τρόπο, ώστε να επαυξάνουν την ικανότητά τους να χρησιμοποιούν πιο αποτελεσματικά τόσο τον εαυτό τους όσο και το περιβάλλον τους
- Μια θεωρία μάθησης στηρίζεται σε εμπειρικά και πειραματικά δεδομένα για να καταγράψει ή να προσδιορίσει το «πώς» και προχωρεί σε παραδοχές και υποθέσεις για να ερμηνεύσει το «γιατί»
- Το σύνολο των ενεργειών που εκτελεί ένας δάσκαλος μέσα στη τάξη στηρίζονται σε κάποια θεωρία-μοντέλο μάθησης. Οι απόψεις που επικρατούν σε κάθε εποχή σχετικά με τη μάθηση επηρεάζουν σημαντικά τις διδακτικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται στο σχολείο

Συμπεριφορισμός-κύριοι εκπρόσωποι

- I. Pavlov
- J.B.Watson
- E.L.Thorndike
- B.F.Skinner (Γραμμική Οργάνωση)
- N. Crowder (Διακλαδισμένη Οργάνωση)
- R. Gagne (Διδακτικός Σχεδιασμός)

Συμπεριφορισμός και μάθηση

Στον άξονα των συμπεριφοριστικών θεωριών βρίσκεται η αντίληψη ότι η μάθηση προκύπτει ως αποτέλεσμα των εξωτερικών ερεθισμάτων που προέρχονται από το περιβάλλον και την αντίδραση του ανθρώπινου εγκεφάλου

Συμπεριφορισμός και μάθηση

Μπιχεβιοριστική θεωρία ή Θεωρία της Συμπεριφοράς (behaviorism):

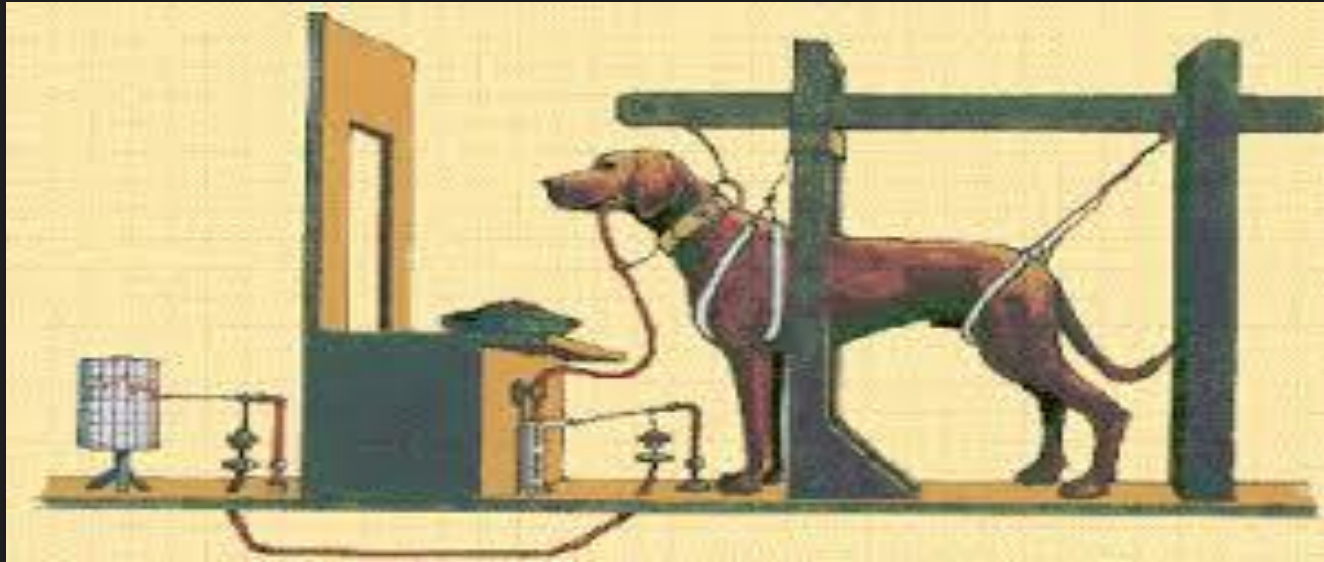
- Η μάθηση είναι τροποποίηση της συμπεριφοράς ή αντικατάσταση της υφιστάμενης από μία νέα
- Για τους συμπεριφοριστές δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στις νοητικές καταστάσεις των υποκειμένων
- Τα «πιστεύω», οι προσδοκίες, οι προθέσεις όπως και τα κίνητρά δεν είναι προσβάσιμα. Το μόνο που προέχει να γίνει είναι η περιγραφή της συμπεριφοράς και όχι η εξήγησή της

Συμπεριφορισμός και μάθηση

Μηχανισμός μάθησης:

- Ο σημαντικότερος μηχανισμός της μάθησης είναι η ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς
- Αν δεν υπήρχε κίνητρο ο μηχανισμός αυτός ίσως να μη λειτουργούσε
- Συνεπώς, εξαρτημένη μάθηση συντελείται με την ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς (θετική ενίσχυση), είτε μέσω της αμοιβής, είτε με τιμωρία ή την απαλλαγή από τις δυσάρεστες επιπτώσεις μιας μη επιθυμητής συμπεριφοράς (αρνητική ενίσχυση)

Το σκυλί του Ι. Ρανιον

Συμπεριφορισμός και μάθηση

Η βασική ιδέα του μαθησιακού αυτού προτύπου υποκρύπτεται στην υπόθεση ότι η μάθηση δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά σύνδεση μίας ορισμένης συμπεριφοράς (αντίδρασης) με ένα περιστασιακό δεδομένο (ερέθισμα)

Ivan Petrovich Pavlov

Συμπεριφορισμός και μάθηση

Συμπεριφορισμός – Το Μοντέλο του Διδακτικού Σχεδιασμού-R. Gagné

- Ο εκλεκτικός συμπεριφορισμός του R. Gagné, υποστηρίζει ότι η μάθηση προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιων νοητικών δεξιοτήτων και γνώσεων
- Η εμφάνιση του υπολογιστή στην δεκαετία του 70 συνιστά νέα εξέλιξη της προγραμματισμένης διδασκαλίας με την εμφάνιση της Διδασκαλίας με την Βοήθεια υπολογιστή
- Η παρουσία μιας ξεκάθαρης σχέσης ανάμεσα στην παρεχόμενη από το μαθητή απάντηση και στο μαθησιακό υλικό εισάγει τη δυνατότητα εξατομικευμένων ρυθμίσεων κατά τη μάθηση
- Στην σύγχρονη εκδοχή του μιλάμε για τα προγράμματα διδασκαλίας με τη Βοήθεια Υπολογιστή τα οποία σχεδιάζονται με βάση το «μοντέλο» του διδακτικού σχεδιασμού (Instructional Design)

Κριτική των συμπεριφοριστικών θεωριών μάθησης

- Οι ανώτερου επιπέδου νοητικές διεργασίες και οι μη συνειδητές καταστάσεις δε μπορούν να μετρηθούν
- Οι νοητικές αναπαραστάσεις του κόσμου μας είναι διαφορετικές σε κάθε άτομο
- Δεν υπάρχει μία αντικειμενική αλήθεια, η οποία μάλιστα είναι αλήθεια μόνο εφόσον μπορεί να παρατηρηθεί και να ελεγχθεί
- Οι συμπεριφοριστικές θεωρίες οδήγησαν σε drill and practice λογισμικά. Αυτά είναι σημαντικά στο βαθμό που εξασκούν και στοχεύουν στην ταχύτητα και ακρίβεια της υπολογιστικής ικανότητας των μαθητών. Παρουσιάζουν, όμως, ως σκοπό της μάθησης το αποτέλεσμα δίνοντας πολύ μικρή αξία στη διαδικασία και στο πώς φτάνει κανείς σ' αυτό